विधिशेषौ [1] सन्तौ प्रतिप्रधानं भिद्येते अतस्तन्त्रस्य अङ्गानां सकृदनुष्ठानस्य विरोधे वर्तेते [2] विरोधकावित्यर्थः · त्रयाणामङ्गानां भावनयैव सम्बन्धो न परस्परम् · अतो देशादिविधीनां फलवाक्यस्य च न मिथः सम्बन्धः किंतु फलवाक्यं देशादिवाक्यानि च सर्वाणि भावनोत्पत्तिवाक्येन सम्बध्यन्ते · उत्पत्तिवाक्येषु चाग्नेयादयोऽन्योऽन्यनिरपेक्षा एवावगता [3] इति तथाभूतैः सम्बध्यमानौ देशकालावपि निरपेक्षाणामेव भवतः । तस्माद्यथा य इष्ट्या पशुनेत्यस्मिन्वाक्ये [4] तन्त्राभिहिताभिरपीष्टिभिः प्रत्येकमेव कालः सम्बध्यतऽइति नैकस्यामेव पौर्णमास्यां सर्वाः क्रियन्ते तथा आग्नेयादिभिः प्रत्येकमेव कालादीनां सम्बन्धादेकस्यामेव पौर्णमास्यामाग्नेयं कृत्वापरस्यामग्नीषोमीयमित्येवं षट्सु पर्वसु षडागाः कर्तव्याः । न चैवं फलवाक्यावगतसाहित्यबाधः · तत्र ह्येतावद्वगतम् एकमेव फलं सर्वैः साध्यते न प्रत्येकं फलस्य पृथङ्निष्पत्तिरिति न कालभेदाद्बाधः । यथा पौर्णमासीत्रिके अमावास्यात्रिके च द्वयोः पर्वणोः निष्कृष्यमाणेऽपि [5] न फलं प्रति साहित्यं बाध्यते तथा षण्णामपि निष्कर्षे द्रष्टव्यम् [6] । यदा चैवमुत्पत्तिवाक्यशेषत्वं कालादीनाम् तदोत्पत्तिवाक्ये प्रधानमात्राणां निरङ्गानां विधानात्तन्मात्राणामेवामू देशकालौ नाङ्गानां प्रधानदेशकालत्वम् · तानि तु कामं कालान्तरादिष्वपि कर्तव्यानीति प्राप्ते सिद्धान्तमाह ·

न कृत्स्नोपदेशात् ॥ ६ ॥ यदुक्तम् देशकालावुत्पत्तिविधिशेषत्वाद्द्रव्यदेवतवत्प्रतिप्रधानं भिद्येतेऽइति यच्चोक्तम् प्रधानमात्राणां निरङ्गानां देशादिविधानम् नाङ्गानामिति तन्न । कुतः कृत्स्नोपदेशात् कृत्स्नानां प्रधानानां साङ्गानां तस्मिन्देशे तस्मिन्काले वोपदेशात् प्रयोगविधानात् [7] · तथा हि दर्शपूर्णमासाभ्यां स्वर्गकामो यजेतेत्येकेन शब्देनाग्नेयादीनां पृथगुत्पन्नानामपि परस्परसहितानामेव फलसाधनत्वेन विधानादेकः प्रयोगो गम्यते · तमेवैकप्रयोगापादकं दर्शपूर्णमासशब्दमुपजीव्य देशकालविधानात्तावपि प्रयोगशेषावेव नोत्पत्तिशेषौ ·

---

१) विशेषौ २. २) वर्तते २. ३) Thus the Çâstradîp. एवगता २. ४) य इष्ट्या पशुना सोमेन वा यजेत सोऽमावास्यायां पौर्णमास्यां वेत्यस्मिन्वाक्ये Çâstradîp. ५) Thus the Çâstradîp. निक्ष° २. ६) इष्टव्यं २. and Çâstr. ७) ? विधानाविधानात् २.